

2012

Silkeborg Gymnasium

[Elevens navn]

[Klasse]

[Eskatologien i Johannes' Åbenbaring]

Indledning:

Vi mennesker er meningsføgende individer. Vi har altid haft og har til stadighed behov for at vide hvad, der har været, hvad, der er og hvad, der vil komme. Således har eskatologien altid spillet en vigtig rolle som et element i menneskers selvbevidsthed, når mennesker gennem historien har prøvet at klarlægge, hvad der ville ske med dem, når de ikke længere var på denne jord. "Johannes' Åbenbaring" er en eskatologisk myte, der giver et bud på, hvad der vil ske med menneskene, når dommedag indtræffer. I opgaven her udarbejdes der en begrebsafklaring af relevante fagtermer, og med afsæt i denne udarbejdes en analyse af "Johannes' Åbenbaring" hvorefter samtidshistoriske forhold og grunden til eksistensen af religion belyses.

Begrebsafklaring:

Eskatologi: Ordet eskatologi kommer af det græske 'eschatos', der betyder 'yderst' og 'logi', der betyder lære, altså læren om det yderste eller her 'læren om de sidste ting'.¹ Begrebet dækker over de forestillinger som mennesker i forskellige religioner har gjort sig om verdens endeligt. I kristendommen styrer gud historien mod den endelige opfyldelse af den hensigt, han har med hele sin skabning. Den bibelske eskatologi er altså ikke begrænset til at dreje sig om det enkelte menneskes skæbne, men hele menneskeheden.² Bibelen har en lineær tidopfattelse, der begynder ved syndefaldet og slutter ved dommedag. Den kristne eskatologi omhandler døden, en mellemtilstand, himmel, helvede og dommen over menneskene. Eskatologi har altid været at finde i verdenshistorien, da mennesker altid har søgt at finde ud af eksistentielle spørgsmål vedrørende eskatologi, hvilket bl.a. kan ses i "Johannes' Åbenbaring". "Johannes' Åbenbaring" er kernen af den kristne eskatologi.

Apokalyptik: Ordet apokalypse kommer af de græske 'apokalypsis', der betyder afdækning eller åbenbaring³. På skrift er det en åbenbaring, der skildrer kommende begivenheder, især verdens undergang. Ordet "apokalyptik" er blevet til en generel betegnelse på et samlet kompleks af særlige eskatologiske fænomener.⁴ Oprindeligt henviste ordet til en åbenbaring af Guds vilje, men nu henviser det sædvanligvis til troen på, at verden vil komme til en sluttid meget hurtigt, selv inden for ens egen levetid.

Myte: Ordet myte kommer fra det græske 'mythos', der betyder fortælling. Det kan være en fortælling fra gammel tid, der mundligt er leveret videre gennem generationer, en opdigtet fortælling. Indenfor religionsvidenskaben, anser vi myterne for at være en religiøs fortælling, der søger at give svar på eksistentielle spørgsmål. Myterne søger som oftest at forklare noget om verdens udseende (kosmografi), verdens

¹ <http://www.religion.dk/artikel/247909:Fagbegreber--Eskatologi>

² <http://da.wikipedia.org/wiki/Eskatologi>

³ http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Religion_og_mystik/Ny_testamente/Apokalypsen

⁴ <http://da.wikipedia.org/wiki/Apokalyptik>

skabelse (kosmologi) og eller verdens afslutning (eskatologi), gennem disse forklaringer søger myten ofte at legitimere nutidige forhold på jorden. Derudover beskæftiger myten sig med læren om guder (teologi) og med læren om mennesket (antropologi)

Præsentation af "Johannes' Åbenbaring":

"Johannes' Åbenbaring" er det stærke, eskatologiske, sidste skrift i Det Nye Testamente i Biblen. Skriftet blev til omkring år halvfems på baggrund af de mange kristenforfølgelser, der fandt sted på dette tidspunkt. Bogen blev skrevet som et rundbrev til de syv menigheder, Efsos, Filadelfia, Laodikea, Pergamon, Sardes, Smyrna og Thyatir. Bogen er en forsikring for de forfulgte menigheder om guds riges snarlige komme og en opfordring til menighederne om at holde ud på trods af forfølgelserne.⁵ Skriftet består af en række syner og åbenbaringer om den sidste tids kampe mellem djævelen og gud, hvor gud går ud som endelige sejrherre. Altså er det også et apokalyptisk skrift. Værket er fyldt med metaforer, symbolik og billedsprog, som gør værket til et meget stærkt skrift med mulighed for flere fortolkninger.

Analyse og fortolkning af "Johannes' Åbenbaring":

Bibelens lineære tidsopfattelse starter ved den kosmiske orden, der var før syndefaldet, til kaosperioden, der opstod som følge af syndefaldet, til endnu en periode, hvor der er ro i kosmos efter dommedag. Den eskatologiske myte, der kommer til udtryk i "Johannes' Åbenbaring", er således en forsikring om, at denne kosmiske orden snart vil genopstå. Denne forsikring findes i profetien, der er i starten af skriftet, hvor gud riges snarlige tilbagekomst varsels *"Salig er den, som læser op, og de, som hører profetiens ord og holder fast ved det, der står skrevet i den; for tiden er nær"*⁶.

I kapitel 1-3 fortælles der: *"Jesu Kristi åbenbaring, som Gud gav ham for at vise sine tjenere, hvad der snart skal ske, og som han kundgjorde og sendte med sin engel til sin tjener Johannes"*⁷. I citatet fortælles der, hvorledes det er Jesu åbenbaring. Visionen bliver åbenbaret for Johannes, der bliver bedt om at skrive til de syv kristne menigheder, der bliver forfulgt. Idet, at det er Jesu åbenbaring, er guds nærhed stor, den eskatologiske forsikring om snarlig bedring forstærkes. Men selvom det er Jesu åbenbaring, så får Johannes ophøjet status, idet at han får overdraget profetisk og magisk karisma, således at han kan forkyn- de de visioner, som han kommer til at opleve. Denne rutinisering af karisma er med til at legitimere Joha- nens' åbenbaring.

Anden del af Åbenbaringen går fra kapitel 4-5. Her påbegynder Johannes sin himmelrejse, da han bliver kaldt til gud i himlen for at se, hvad der kommer til at ske med den nye verdens komme. Himmel- rejsen er en klar indikation af, at dette skrift bliver et apokalyptisk skrift, da himmelrejser også er at finde i

⁵ <http://www.kristendom.dk/leksikon/868:johannes20c5benbaring>

⁶ Biblen, Det Nye Testamente; Johannes' Åbenbaring, kap. 1, V3

⁷ Biblen, Det Nye Testamente; Johannes' Åbenbaring, kap. 1, V1

andre apokalyptiske skrifter. Da kristendommen var en ny religion på Johannes levetid, harmonerer de apokalyptiske træk fint med det faktum, at kristendommen blev inspireret af andre datidseksisterende religioner, hvor der også er apokalyptiske skrifter, som kristendommen har ladet sig inspirere af.

Læren om den nye verdens komme står skrevet i en lille bogrulle og i tredje del, kapitel 6-11, bliver bogrullens segl brudt, og en række skæbnesvangre konsekvenser udmunder i brydningen af disse segl. Johannes sluger bogrullen, og endnu engang bliver Johannes dermed overdraget profetisk karisma. Samtidig sker der en progression i skriftet, da de syv segl rummer plager, der rammer en fjerdedel, så stiger det tal til en tredjedel, da basunerne bliver blæst i kapitel 8.

Fjerde del er et kapitel for sig. I kapitel 12 introduceres den gravide kvinde klædt med sol, måne og stjerner, der repræsenterer Israel. I Missionsmarken, som Johannes levede i på dette tidspunkt, var man præget af hellenismen, den græsk orientalske synkretisme, der førte til den dualisme, hvor verden blev delt i to. Dragen er hendes direkte modstykke jævnfør syndefaldsberetningen med fjendskabet mellem kvinden og slangen.⁸

I femte del, kapitel 13-19, kommer djævelen for alvor ind i værket, og vi ser hvorledes kampen mellem djævelen og gud forløber. Nu er der ikke længere begrænsninger for, hvor stor skade plagerne kan forvolde, som der var med seglene og basunerne. Altså er der sket endnu en progression i handlingen. Denne konstante progression er med til at understrege intensiveringen af den dramatiske eskatologi, og hjælper med at indfange læserne. På trods af djævlens kamp, så ender krigen med guds endelige sejr.

I sjette del, kap 20, kan djævelen således lænkes og styrtes i afgrunden.

I kap 21-22, syvende og sidste del, kommer den nye verden og erstatter den gamle. Jerusalem er atter på jord, men denne gang funkler den af ædelstene og lyser kraftigere end før, da den nu er oplyst af gud. Her kommer gud til at leve i et Utopia i fred og fordragelighed med Jesus og de frelste.

Således kan værket deles op i syv afsnit, der hver centrerer sig om en hovedhandling. Gennem hele værket benytter Johannes sig gentagende gange af syvtallet. Der er syv menigheder, syv segl, syv basuner, syv skåle, syv hoveder eller horn på væsnerne i skriftet. Brugen af tallet syv har en afgjort praktisk betydning, som gør, at man som læser kan følge med i skriftet.⁹

Skriftet er opbygget ved hjælp af en række symboler og billedsprog, bl.a. for Jesus. Allerede i første kapitel bliver Jesu første frelserskikkelse, menneskesønnen, vist, og Jesu komme bliver varslet: *"Se, han kommer med skyerne"*, da man i oldkirken tolkede skyer som symbol på englene.¹⁰ En anden symbolik for Jesus er den, der kendetegner ham som Messias: *"Græd ikke! For Løven af Judas stamme, Davids rodskud, har sejret, så han kan åbne bogen og dens syv segl."* Her henvises der til Jesus som den sejrende herre, den salvede, der skal frelse og forløse Israel, hvilket han er kommet for at gøre nu. Et gennemgående symbol er lammet, der som bekendt symboliserer Kristus som værende herrens lidende tjener. Denne be-

⁸ Aagaard, Anna Marie, "Johannes' Åbenbaring fortolket", s. 57

⁹ Aagaard, Anna Marie, "Johannes' Åbenbaring fortolket", s. 55

¹⁰ Adamsen, Georg S., "Johannes' Åbenbaring", s. 116

tegnelse for Kristus bliver konsekvent brugt gennem hele åbenbaringen: "Lammet, det slagtede", og derved bliver det understreget, at menneskene kun kan få del i guds riges komme, fordi Jesus ofrede sig på korset.

Men lammets symbolik bliver også brugt til at karakteriserer djævelen: "*Jeg så et andet dyr komme op af jorden; det havde to horn som et lam, men talte som en drage.*"¹¹ Her viser symbolikken, hvorledes djævelen fremstår i forklædning og udgiver sig for at være noget, han ikke er. Forklædt i lammeskind kan djævlens synder virke tiltrækkende og mindre farlige end de er. Ifølge den kristne forståelse er djævelen en frister, den gudsfjendtlige magt i den kosmiske dualisme, der vildleder mennesker til evig fortabelse. Denne dobbelte udvej, hvor menneskene kan opleve guddommelig evighed eller evig fortabelse, er et direkte billede på den dualistiske verdensopfattelse, der kommer til udtryk i "Johannes' Åbenbaring", hvor den bruges til at forkynde væk fra djævlens vej. For der er ingen, der ønsker at leve fortabt i håbløshed, hvilket vil ske, hvis ikke man tager kristendommen til sig og tror, håber og ber om Jesu genkomst.¹²

Den klare opfattelse af, at Gud repræsenterer det gode ses i den måde, som himlen er beskrevet på i åbenbaringen: "*Og han, som sad på tronen, var at se til ligesom jaspis og sarder, og der var en regnbue rundt om hans trone, at se til som smaragd*"¹³ Denne harmoniske, smukke og fredfyldte beskrivelse af guds rige står i stor kontrast til det forfærdelige kaos, der hersker på jorden: "*Og jeg så, at der ud af munden på dragen og ud af munden på dyret og ud af munden på den falske profet kom tre urene ånder, der så ud som frøer. For de er dæmonånder, og de gør tegn. De går ud til kongerne i hele verden for at samle dem til krigen på Gud den Almægtiges store dag.*"¹⁴ Disse diametrale modsætninger mellem gud og djævelen er med til at understrege denne gennemgående dualistiske verdensopfattelse, der er i værket.

Den historiske samtid

Den historiske situation er afgørende for forståelsen af "Johannes' Åbenbaring". Fra omkring år 800 f. kr. til 500 e. kr. havde Romerriget magten i Middelhavsområdet, og frem til år 200 e. kr. havde Romerriget sin storhedstid. Bl.a. derfor oplevede de kristne menigheder, der begyndte at dukke frem i denne tidsperiode, store udfordringer. Fra år 27 begyndte Romerrigets kejsertid, og grundet den store fremgang Romerriget oplevede i årene efter, blev kejseren hurtigt elsket blandt befolkningen, og i så stor en grad at dyrkelsen af kejseren nærmede sig reel gudedyrkelse. Derfor havde den romerske kejser ikke megen tolerance til overs for minoritets trossamfund, der kunne true hans absolutte status. Derfor var det under farlige kår, at de kristne menigheder kunne ekspandere eller overhovedet bestå, og kristenforfølgelser var en realitet blandt menighederne. De kristne menigheder ønskede ikke at tage del i dyrkelsen af de forskellige kejsere, på grund af den kristne monoteistiske tankegang, der siger, at der kun er en gud, og dermed ville tilbedelse af

¹¹ Biblen, Det Nye Testamente; Johannes' Åbenbaring, kap. 13, v.11

¹² Adamsen, Georg S., "Johannes' Åbenbaring", s. 68

¹³ Biblen, Det Nye Testamente; Johannes' Åbenbaring, kap. 4, V3

¹⁴ Biblen, Det Nye Testamente; Johannes' Åbenbaring, kap. 16, V13-V14

kejseren være lig afgudsdyrkelse, en synd. Først i år 313 legaliseres kristendommen af Konstantin den Store. Derfra går der godt 60 år, før kristendommen bliver statsreligion i 380.

Da kristendommen levede under Romerrigets strabadser, var kristendommen en helt ung religion, der til stadighed var påvirket af andre religioner. "Johannes' Åbenbaring" har således været inspireret af bl.a. den hellenistiske dualistiske verdensopfattelse, samt det GT's apokalyptiske profetier, hvis symboler kan findes i det apokalyptiske skrift "Johannes' Åbenbaring". Åbenbaringen fortæller om, at denne kaosperiode, denne dystopi, som menighederne lever i nu, hvor de bliver forfulgt, er nødvendig og vil ende. Så vil de, der holdte fast i gud, blive belønnet for deres strabadser. I "Johannes' Åbenbaring" er der således tale om en eskatologisk myte. Den polsk/engelske antropolog Malinowski erfarede at myter omhandler grundlæggende begivenheder, og de er begrundelser og legitimering for, hvordan situationen er i kosmos. Med denne antagelse i mente er det altså klar, at "Johannes' Åbenbaring" blev nedskrevet som modreaktion på kristenforfølgelserne, der var på daværende tidspunkt. Ved at drage paralleller tilbage til syndefaldet bliver situationen i kosmos legitimeret - menighederne lever hårdt nu pga. tidligere generationers fejl. Men samtidig forsikrer "Johannes' Åbenbaring" om at de religiøse ønsker vil blive indfriet, og at de, der holder strabadserne ud, vil få mulighed for at leve med gud. De kristne menigheder har uden tvivl følt en enorm afmagt grundet de hårde kår, de levede under, og på den vis kan den eskatologiske myte, der kommer til udtryk i "Johannes' Åbenbaring", begrunde den sociale orden, der var. Ud fra Malinowskis iagttagelser er det tydeligt, at "Johannes' Åbenbaring" bære klare mytiske træk.

Freud fortæller, ikke specifik om myter, men om religion i det hele taget, at religion er skyld i en eksistentiel tilsløring, altså er "Johannes' Åbenbaring" medvirkende til at holde de kristne menigheder i den penible situation, hvor deres liv er truet. Ydermere fortæller Freud, at religion er en form for regression til barnestadiet, hvor tanken om en beskyttende far projiceres over til gud. Altså benytter menighederne den kristne projektion til at give dem vished om, at de skal udstå den prøvende situation, de sidder i, for senere vil de, der har forfulgt dem blive straffet.

Men denne eksistentielle tilsløring, denne religion og disse eskatologiske myter hvorfor eksisterer de? Eksistensteologien kan sammen med historieforskningen forklare, hvad fortidens mennesker har tænkt og villet med deres uafklarede situation. Eksistensteologien fortæller, ifølge Sløk, at mennesket, modsat dyr, ikke kan leve på instinkter og drifter alene. Mennesket er nødt til at forstå sig selv og sin placering i verden, for at klarlægge hvordan det skal agere og være i denne verden. Specielt i tider hvor mennesket oplever voldsomme strabadser, stiller det således et krav til tilværelsen om en yderste mening, som mennesket kan bruge til at skabe en sammenhængende struktur i livet, der forklarer uretfærdighederne og gør livet muligt at leve. Hvis livet ikke er skabt for menneskene, men vi blot er her, er det dermed kun logisk, at menneskene forsøger at skabe mening og orientere sig efter ved at opbygge samfund og udvikle religion, der er meningsgivende. Dermed eksisterer gud, ifølge Sløk, kun i forkyndelsen af sig selv¹⁵

¹⁵ <http://www.dovlev.dk/sloek.htm>

Konklusion

Kristendommen og "Johannes' Åbenbaring" især er klart eskatologisk, da den arbejder sig hen mod en hinsidig frelse, som følger efter dommedags afslutning. "Johannes' Åbenbaring" søger at svar på nogle af de essentielle eksistentielle spørgsmål, menneskene har om livet. Dette har rod i den historiske samtid, som Kristendommen levede under, der var meget konfliktfyldt og prøvende for de kristne menigheder. "Johannes' Åbenbaring" er således et løfte til menighederne om, at hvis de holder strabadserne ud, så vil de opnå hinsidig frelse. Inspirationen til dette skrift er blandt andet hentet i Jødedommen og Hellenismen. Grunden til at "Johannes' Åbenbaring" blev nedskrevet, og til at religion eksisterer i det hele taget, kan belyses vha. eksistensteologien, der fortæller, at mennesket er nødt til at forstå sig selv og sin placering i verden, for at klarlægge hvordan det skal agere og være i denne verden, fordi mennesket grundlæggende er et menings-søgende individ.

Litteraturliste:

Primærlitteratur:

?, *"Johannes Åbenbaring"*, Det Nye Testamente i Biblen. Kilde:
<http://www.bibelselskabet.dk/BrugBibelen/BibelenOnline.aspx>

Sekundærlitteratur:

Adamsen, Georg S., *"Johannes' Åbenbaring"*, Credo Forlag, 2010

<http://da.wikipedia.org/wiki/Apokalyptik>

<http://da.wikipedia.org/wiki/Eskatologi>

http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Religion_og_mystik/Ny_testamente/Apokalypse

<http://www.dovlev.dk/sloek.htm>

<http://www.religion.dk/artikel/247909:Fagbegreber--Eskatologi>

"Johannes' Åbenbaring", <http://www.kristendom.dk/leksikon/868:johannes20c5benbaring>

Noter fra religions forløb i 3g

Aagaard, Anna Marie, *"Johannes' Åbenbaring fortolket"*, Det danske bibelselskab 1999